

**ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ
В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ПРИВЛАСНЕННЯ,
РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ
СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ**

**CIRCUMSTANCES THAT SHOULD BE ESTABLISHED
IN CRIMINAL PROCEEDINGS REGARDING APPROPRIATION,
WASTE OF PROPERTY OR POSSESSION OF IT THROUGH ABUSE OF OFFICIAL
POSITION IN THE SPHERE OF PUBLIC PROCUREMENT**

У статті досліджено систему обставин, що підлягають встановленню під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із привласненням, розтратою майна або заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель. Обґрунтовано, що правильне визначення кола обставин, які необхідно встановити у кримінальному провадженні, є однією з основних передумов ефективного досудового розслідування, оскільки забезпечує належне планування слідчих (розшукових) дій, своєчасне отримання доказової інформації та формування достатньої доказової бази для прийняття законного процесуального рішення. Встановлено, що особливості кримінальних правопорушень, які вчиняються у сфері публічних закупівель, обумовлені складною системою правового регулювання закупівельних процедур, використанням електронної системи закупівель, значною кількістю учасників господарських відносин, а також можливістю маскування протиправної діяльності під формально законні фінансово-господарські операції. У зв'язку з цим предмет доказування у таких кримінальних провадженнях набуває специфічних рис та потребує встановлення широкого кола фактичних даних, що характеризують як механізм вчинення кримінального правопорушення, так і особливості функціонування закупівельної процедури. Проаналізовано зміст обставин, визначених кримінальним процесуальним законодавством України, та їх конкретизацію стосовно кримінальних правопорушень. Особливу увагу приділено встановленню способу підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення, предмета злочинного посягання, джерел походження бюджетних коштів, ролі службових осіб, характеру використання службових повноважень, розміру матеріальної шкоди, причинного зв'язку між діями винних осіб і заподіяними наслідками, а також встановленню інших співучасників кримінального правопорушення. Доведено, що доказування у кримінальних провадженнях зазначеної категорії повинно базуватися на комплексному використанні матеріалів електронної системи публічних закупівель, фінансової та бухгалтерської документації, результатів судових експертиз, цифрових доказів, відомостей банківського контролю, матеріалів негласних слідчих (розшукових) дій та інших джерел доказової інформації. Обґрунтовано необхідність поєднання криміналістичних рекомендацій із сучасними цифровими технологіями аналізу закупівельних процедур.

Ключові слова: криміналістична методика, предмет доказування, обставини, що підлягають встановленню, кримінальне провадження, досудове розслідування, публічні закупівлі, бюджетні кошти, службова особа, привласнення, розтрата майна, зловживання службовим становищем.

The article examines the system of circumstances that must be established during the investigation of criminal offenses related to the appropriation, waste of property or possession of it by abuse of official position in the field of public procurement. It is substantiated that the correct definition of the range of circumstances that must be established in criminal proceedings is one of the main prerequisites for an effective pre-trial investigation, as it ensures proper planning of investigative (search) actions, timely obtaining of evidentiary information and the formation of a sufficient evidence base for making a legal procedural decision. It has been established that the specifics of criminal offenses committed in the field of public procurement are due to a complex system of legal regulation of procurement procedures, the use of an electronic procurement system, a significant number of participants in economic relations, as well as the possibility of disguising illegal activities as formally legal financial and economic transactions. In this regard, the subject of proof in such criminal proceedings acquires specific features and requires the establishment of a wide range of factual data characterizing both the mechanism of committing a criminal offense and the peculiarities of the functioning of the procurement procedure. The contents of the circumstances determined by the criminal procedural legislation of Ukraine and their specification in relation to criminal offenses are analyzed. Particular attention is paid to the establishment of the method of preparation, commission and concealment of the criminal offense, the object of the criminal offense, the sources of budget funds, the role of officials, the nature of the use of official powers, the amount of material damage, the causal relationship between the actions of the guilty persons and the consequences, as well as the establishment of other accomplices of the criminal offense. It has been proven that evidence in criminal proceedings of the specified category should be based on the comprehensive use of materials from the electronic system of public procurement, financial and accounting documentation, results of forensic examinations, digital evidence, bank control information, materials of secret investigative (search) actions and other sources of evidentiary information. The necessity of combining forensic recommendations with modern digital technologies for the analysis of procurement procedures is substantiated.

Key words: *forensic technique, subject of proof, circumstances to be established, criminal proceedings, pre-trial investigation, public procurement, budget funds, officer, appropriation, waste of property, abuse of official position.*

Постановка проблеми. Забезпечення законності використання бюджетних коштів є одним із пріоритетних напрямів державної політики України, особливо в умовах воєнного стану, коли суттєво збільшуються обсяги державного фінансування оборонної сфери, відновлення інфраструктури, гуманітарного забезпечення населення та реалізації програм міжнародної допомоги. Значні фінансові ресурси, що проходять через систему публічних закупівель, одночасно створюють підвищені криміногенні ризики, пов'язані з можливістю незаконного заволодіння бюджетними коштами шляхом використання службового становища, штучного завищення вартості предметів закупівлі, проведення фіктивних тендерних процедур, укладення удаваних договорів, змови між замовниками та учасниками закупівель або використання підконтрольних суб'єктів господарювання [1, с. 126–127].

Практика діяльності правоохоронних органів свідчить, що кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191 Кримінального кодексу України (далі – КК України), дедалі частіше вчиняються саме у сфері публічних закупівель. При цьому механізми їх учинення постійно ускладнюються, набувають латентного характеру та супроводжуються активним використанням сучасних інформаційних технологій, електронного документообігу, фінансових схем і корпоративних зв'язків між суб'єктами господарювання. Це значно ускладнює процес виявлення та доказування протиправної діяльності.

Ефективність досудового розслідування зазначеної категорії кримінальних проваджень значною мірою залежить від правильного визначення системи обставин, що підлягають встановленню. Саме вони визначають зміст предмета доказування, обумовлюють вибір тактики проведення слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань, призначення судових експертів, аналіз фінансово-господарської документації та застосування сучасних криміналістичних методів дослідження цифрових доказів. Разом із тим на практиці нерідко спостерігається неповне встановлення фактичних обставин кримінального правопорушення, що негативно впливає

на якість доказової бази та створює труднощі під час судового розгляду [2, с. 269–270]. Особливої актуальності набувають питання встановлення реального механізму незаконного заволодіння бюджетними коштами, ролі кожного співучасника, способів приховування злочинної діяльності, фактичного руху коштів, джерел походження майна, отриманого злочинним шляхом, а також причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення.

З огляду на це комплексне дослідження системи обставин, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель, має важливе теоретичне та практичне значення для подальшого розвитку криміналістичної методики розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень.

Метою статті є комплексне дослідження системи обставин, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель, визначення їх криміналістичного змісту, особливостей доказування та значення для формування ефективної методики досудового розслідування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблематика предмета доказування та встановлення обставин кримінального правопорушення традиційно займає важливе місце у кримінальному процесі та криміналістиці. Теоретичні засади визначення обставин, що підлягають встановленню, висвітлені у працях С. А. Вязмікіна, В. А. Журавель, С. О. Журби, Н. Здирко, Д. В. Киян, О. В. Клименко, І. М. Копотуна, А. М. Меденцева, М. В. Одуха, А. І. Пинзар, В. Поліщука, Д. С. Соколова та інших учених.

Водночас питання встановлення обставин саме у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель досліджені недостатньо. Більшість сучасних наукових праць присвячена окремим аспектам доказування економічних чи службових кримінальних правопорушень без урахування специфіки функціонування електронної системи закупівель, цифровізації закупівельних процедур, використання ризик-індикаторів, сучасних фінансових схем та механізмів легалізації незаконно отриманих бюджетних коштів. Таким чином, необхідність подальшого наукового дослідження системи обставин, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях зазначеної категорії, обумовлена як потребами розвитку криміналістичної науки, так і практикою діяльності органів досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Встановлення обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, є одним із ключових елементів криміналістичної методики розслідування будь-якого кримінального правопорушення. Саме повне, всебічне й об'єктивне дослідження всіх фактичних даних забезпечує виконання завдань кримінального провадження, визначених кримінальним процесуальним законодавством України, та створює належну доказову основу для прийняття законного, обґрунтованого й справедливого процесуального рішення. Особливого значення це набуває під час розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель, оскільки такі кримінальні правопорушення характеризуються складним механізмом учинення, використанням фінансово-господарських операцій, значним документообігом, електронними інформаційними ресурсами та багаторівневою системою взаємодії між замовниками, учасниками закупівель, підрядними організаціями, банківськими установами й органами державного контролю [3, с. 126–127].

Обставини, що підлягають встановленню, становлять конкретизацію предмета доказування щодо окремої категорії кримінальних правопорушень. Вони визначають напрямок діяльності слідчого, детектива, прокурора, оперативних підрозділів та експертів, забезпечують планування слідчих (розшукових) дій, призначення судових експертиз, витребування документів, проведення аналітичної роботи з фінансовою інформацією та формування системи доказів. При цьому перелік таких обставин визначається не лише вимогами ст. 91 Кримінально процесуального кодексу України (далі – КПК України), але й криміналістичною характеристикою конкретного кримінального правопорушення, особливостями його способу вчинення, механізмом утворення слідів, характером документообігу та специфікою функціонування сфери публічних закупівель [4, с. 73–74].

У сучасних умовах система публічних закупівель є складним комплексом правових, економічних та інформаційних відносин, що регулюються спеціальним законодавством і функціонують із використанням електронної системи закупівель. Цифровізація закупівельних процедур

значною мірою підвищила рівень відкритості використання бюджетних коштів, однак одночасно сприяла виникненню нових способів незаконного заволодіння державним майном. Найпоширенішими серед них залишаються завищення очікуваної вартості предметів закупівель, придбання товарів за цінами, що суттєво перевищують ринкові, укладення договорів із пов'язаними або фіктивними підприємствами, внесення неправдивих відомостей до тендерної документації, безпідставне приймання неякісних чи фактично невиконаних робіт, поділ предмета закупівлі з метою уникнення конкурентних процедур, а також створення штучної конкуренції між підконтрольними суб'єктами господарювання [5, с. 105].

У зв'язку із цим першочергового значення набуває встановлення обставин, що характеризують саму подію кримінального правопорушення. Передусім необхідно встановити час, місце, спосіб та інші обставини вчинення протиправних дій. Особливість таких кримінальних правопорушень полягає в тому, що момент незаконного заволодіння бюджетними коштами часто не збігається із моментом проведення закупівлі. Злочинна діяльність може розпочинатися ще на етапі формування річного плану закупівель, визначення очікуваної вартості предмета закупівлі або підготовки технічної специфікації, коли службові особи свідомо створюють умови для перемоги заздалегідь визначеного суб'єкта господарювання [6, с. 161–162]. Подальші дії можуть охоплювати підготовку конкурсної документації, проведення тендеру, укладення договору, виконання робіт, здійснення розрахунків і подальший розподіл незаконно отриманих коштів між співучасниками.

Під час розслідування необхідно детально встановити механізм підготовки кримінального правопорушення. Це передбачає дослідження підстав виникнення потреби у проведенні закупівлі, законності формування бюджетних призначень, порядку визначення очікуваної вартості, джерел отримання комерційних пропозицій, обґрунтованості технічних характеристик предмета закупівлі, законності визначення виду закупівельної процедури, дотримання вимог щодо оприлюднення інформації в електронній системі закупівель та інших дій, які передували безпосередньому заволодінню майном [7, с. 329–330].

Не менш важливим є встановлення способу вчинення кримінального правопорушення. Аналіз матеріалів кримінальних проваджень свідчить, що злочинні схеми у сфері публічних закупівель характеризуються високим рівнем інтелектуальної підготовки та використанням легальних господарських механізмів. Найчастіше службові особи використовують службові повноваження для незаконного впливу на результати закупівель, забезпечують перемогу заздалегідь визначеного учасника, укладають договори за завідомо невігідними для держави умовами, здійснюють оплату за фактично невиконані роботи або товари, що не відповідають технічним вимогам, погоджують необґрунтоване підвищення вартості договорів, здійснюють безпідставне коригування проєктно-кошторисної документації або оформлюють фіктивні акти виконаних робіт [8, с. 169–170].

Особливе місце серед обставин, що підлягають встановленню, займає визначення предмета кримінального посягання. У більшості випадків ним виступають бюджетні кошти державного або місцевого бюджету, кошти державних підприємств, комунальних установ, міжнародна фінансова допомога або майно, придбане за рахунок бюджетних коштів. Встановлення предмета посягання передбачає визначення його правового статусу, джерел фінансування, фактичного руху коштів, моменту переходу права власності та документального підтвердження кожної господарської операції.

Самостійне доказове значення має встановлення розміру матеріальної шкоди. Саме розмір незаконно заволоділих коштів визначає правову кваліфікацію діяння, впливає на обсяг цивільного позову та подальше відшкодування збитків [9, с. 410]. Для визначення фактичного розміру шкоди необхідно дослідити всю сукупність фінансових документів, платіжних доручень, банківських виписок, бухгалтерських регістрів, актів приймання-передачі, актів виконаних робіт, кошторисної документації, висновків аудиторських перевірок та результатів судових експертиз. У багатьох випадках лише комплексне проведення судово-економічної, будівельно-технічної, товарознавчої, оціночної та почеркознавчої експертиз дозволяє встановити реальний розмір матеріальних збитків.

Наступною важливою групою обставин є встановлення осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення. На відміну від багатьох інших категорій кримінальних правопорушень, незаконне заволодіння бюджетними коштами у сфері публічних закупівель рідко здійснюється однією особою. Як правило, злочинна діяльність має груповий характер і охоплює службових осіб замовника, керівників або власників підприємств-переможців торгів, бухгалтерів, представників технічного нагляду, експертів, уповноважених осіб із закупівель, посадових

осіб органів місцевого самоврядування, представників фінансових установ та інших осіб, які забезпечують реалізацію злочинного механізму [10, с. 326–327].

У процесі доказування необхідно встановити функціональну роль кожного співучасника, межі його повноважень, характер виконаних дій, форму вини, мотив, мету та ступінь участі у реалізації злочинного задуму. Особливе значення має підтвердження факту використання службового становища всупереч інтересам служби. Для цього досліджуються посадові інструкції, накази про призначення, положення про структурні підрозділи, розподіл функціональних обов'язків, рішення тендерного комітету або уповноважених осіб, службове листування, електронні повідомлення та інші документи, що підтверджують обсяг службових повноважень [11].

Обов'язковою обставиною є встановлення форми вини, мотиву та мети кримінального правопорушення. Для кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, характерним є прямий умисел, за якого особа усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачає наслідки незаконного заволодіння майном і бажає їх настання. Найпоширенішим мотивом виступає корислива зацікавленість, прагнення незаконного збагачення, отримання неправомірної вигоди або забезпечення матеріальної вигоди для інших осіб. Мета злочинної діяльності полягає у незаконному заволодінні бюджетними коштами або створенні умов для їх подальшого привласнення шляхом використання формально законних господарських операцій.

Окрему увагу необхідно приділяти встановленню причинно-наслідкового зв'язку між протиправними діями службових осіб і заподіяними матеріальними збитками. У кримінальних провадженнях цієї категорії такий зв'язок має складний характер, оскільки шкода може бути наслідком кількох взаємопов'язаних управлінських рішень, фінансових операцій та господарських дій. Саме тому доказування причинного зв'язку повинно базуватися на комплексному аналізі всієї послідовності прийняття управлінських рішень, руху бюджетних коштів, виконання договорів та фінансових розрахунків [12, с. 295–296].

Значну доказову цінність мають електронні джерела інформації. До них належать матеріали електронної системи публічних закупівель, журнали реєстрації електронних дій користувачів, електронні тендерні пропозиції, кваліфіковані електронні підписи, електронне листування між учасниками закупівлі, інформація з електронних майданчиків, цифрові копії договорів, додаткових угод, банківських документів, а також інформація, що міститься на серверах підприємств або в хмарних сервісах. Використання цифрових доказів дозволяє встановити реальний механізм взаємодії між учасниками злочинної схеми, послідовність внесення змін до документів, час створення електронних файлів та осіб, які здійснювали відповідні дії.

Під час розслідування необхідно встановити способи приховування кримінального правопорушення. З цією метою аналізуються факти внесення неправдивих відомостей до офіційних документів, складання фіктивних актів виконаних робіт, використання підконтрольних підприємств із ознаками фіктивності, оформлення удаваних господарських операцій, дроблення платежів, перерахування коштів через ланцюги транзитних підприємств, штучне створення конкуренції під час закупівель, використання підставних керівників юридичних осіб та інші способи маскування незаконного походження коштів.

Важливою складовою доказування є встановлення причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення. До них можуть належати недоліки внутрішнього фінансового контролю, формальний характер діяльності тендерних комітетів або уповноважених осіб, відсутність ефективного внутрішнього аудиту, неналежний контроль за виконанням договорів, недостатній рівень професійної підготовки відповідальних працівників, прогалини у нормативному регулюванні окремих закупівельних процедур, конфлікт інтересів службових осіб, а також відсутність належного аналізу ризиків під час використання бюджетних коштів. Встановлення зазначених обставин має не лише доказове, а й профілактичне значення, оскільки дозволяє підготувати подання щодо усунення причин і умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення.

Досягнення повноти доказування неможливе без використання спеціальних знань. У кримінальних провадженнях цієї категорії найбільш поширеними є судово-економічні, будівельно-технічні, товарознавчі, комп'ютерно-технічні, почеркознавчі, технічні експертизи документів та експертизи у сфері інтелектуальної власності. Їх результати дозволяють встановити достовірність фінансових документів, реальність виконання господарських операцій, відповідність фактичних обсягів робіт проектній документації, ринкову вартість товарів, розмір матеріальної шкоди, справжність підписів та відбитків печаток, наявність внесення змін до електронних документів, а також інші обставини, що мають істотне значення для кримінального провадження [1, с. 175–176].

Таким чином, система обставин, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель, є багаторівневою та комплексною. Вона охоплює встановлення події кримінального правопорушення, механізму його підготовки, вчинення та приховування, предмета посягання, способу незаконного заволодіння бюджетними коштами, особи правопорушника та інших співучасників, форми вини, мотиву, мети, розміру матеріальної шкоди, причинно-наслідкового зв'язку, причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, а також усіх інших обставин, необхідних для правильного вирішення кримінального провадження. Лише комплексне дослідження зазначених обставин із використанням можливостей криміналістичної техніки, тактики, спеціальних знань, цифрової криміналістики, судових експертиз та сучасних інформаційно-аналітичних технологій забезпечує повне, всебічне й об'єктивне розслідування кримінальних правопорушень у сфері публічних закупівель, ефективне відшкодування завданих державі збитків та реалізацію принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері публічних закупівель, є одним із визначальних елементів криміналістичної методики їх розслідування. Повне та своєчасне з'ясування таких обставин забезпечує формування належної доказової бази, правильну кримінально-правову кваліфікацію діяння, встановлення всіх співучасників кримінального правопорушення, визначення розміру завданої матеріальної шкоди та прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень.

Встановлено, що особливості предмета доказування у зазначеній категорії кримінальних проваджень обумовлені специфікою функціонування сфери публічних закупівель, використанням електронної системи закупівель, значним обсягом фінансово-господарської документації та складністю механізмів незаконного заволодіння бюджетними коштами. Тому поряд із загальними обставинами, визначеними кримінальним процесуальним законодавством, особливого значення набуває встановлення способу підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення, законності проведення закупівельної процедури, руху бюджетних коштів, ролі службових осіб, характеру їхніх повноважень, а також причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення.

Ефективність розслідування значною мірою залежить від комплексного використання можливостей криміналістики, сучасних інформаційних технологій, спеціальних знань і судових експертиз, а також від належного аналізу цифрових доказів, матеріалів електронної системи публічних закупівель та фінансової документації. Такий підхід забезпечує повне, всебічне й об'єктивне встановлення всіх юридично значущих обставин кримінального провадження, підвищує результативність досудового розслідування та сприяє належному захисту економічних інтересів держави у сфері використання публічних фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Журба С. О. Криміналістична характеристика та розслідування привласнення, розтрати, майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері житлово-комунального господарства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2020. 255 с.
2. Журавель В. А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків : Право, 2021. 448 с.
3. Одуха М. В. Публічне адміністрування публічних закупівель в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2024. 220 с.
4. Меденцев А. М. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері держаних закупівель : навч. посіб. Одеса : Фенікс, 2017. 96 с.
5. Поліщук В. Prozorro як інструмент прозорості публічних закупівель: досягнення і проблеми реалізації. *Публічне право*. 2023. № 2. С. 103–108.
6. Здирко Н. Теоретичні підходи до визначення поняття «публічні закупівлі». *Ефективна економіка*. 2019. № 12. С. 159–171.
7. Пінзар А. І. Обставини, що підлягають встановленню в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень у сфері публічних закупівель. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 328–335.

8. Киян Д. В. Адміністративно-правовий механізм вирішення спорів у сфері публічних закупівель в Україні : дис... докт. філос. : 081 – Право. Одеса, 2025. 204 с.
9. Копотун І. М. Соколов Д. С. Кримінальні правопорушення у сфері публічних закупівель як об'єкт кримінологічного дослідження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025 №1. С. 409–411.
10. Криміналістика: підручник / В. В. Пяковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Самодін та ін.; за заг. ред. В. В. Пяковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
11. Вязмікін С. А. Виявлення та припинення правопорушень у сфері державних закупівель товарів, робіт і послуг підрозділами захисту економіки Національної поліції України. *Detection and Suppression of Offenses in the Procurement of Goods, Works and Services by Economics Protection Units of National Police of Ukraine*. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/fb88d231-1aeb-434c-a3c3-1ed0a2d18208>.
12. Клименко О. В. Тактика проведення допиту під час розслідування легалізації (відмивання) майна, одержаного внаслідок ухилення від сплати податків. *Київський часопис права*. 2021 № 4. С. 294–299.

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026